

Harmonizing Household Harmony

ויצא תשע"א

2 Artscall-Store Chmed

1 Breivert: chapter 30

22 God remembered Rachel; God hearkened to her and He opened her womb. 23 She conceived and bore a son, and said, "God has taken away my disgrace." 24 So she called his name Joseph, saying, "May HASHEM add on for me another son."

RABBI FRAND IN PRINT 84

3

removed (אָס) her shame. Her shame would seem to refer to the humiliation of being a childless woman, but Rashi cites a striking Midrash, which states that God's blessing to her was so all-encompassing that it embraced even seemingly trivial areas of life, such as casual household annoyances. Once a woman has a child, the Midrash says, if her husband inquires about a broken dish, she can tell him his son did it, and because of his great love for his son he will be mollified. Similarly, if he comes home and finds all the figs eaten, she can once again place the blame on her son.

This Midrash is, to say the least, a little puzzling. Are we meant to believe that until Yosef was born, Yaakov Avinu used to come in from a hard day in the fields and complain about broken dishes or a missing snack? Or that after Yosef was born, Rachel Imeinu used to defend herself by saying, "Oh, our little darling Yossi has been at it again." Certainly, our Patriarch and Matriarch did not argue about leftovers and broken dishes.

6

The Midrash teaches the importance of *shalom bayis* by stressing its importance in the eyes of the Avos. Rachel knew that even the slightest possible friction between husband and wife, the slightest feeling of irritation upon finding the house not just so, is a potential hazard to *shalom bayis*. And therefore she expressed her joy that even this threat was removed with Yosef's birth.

23-24. אָס ... יוסף — [God] has taken away ... May [HASHEM] add on. The name Joseph is a play on two concepts: that the birth of a son had removed her disgrace and that, knowing that Jacob would have one more son, Rachel wanted the name to embody a prayer that she become the mother of that son. Her choice of God's Names in these ideas is significant. Her disgrace had been removed by Elohim — the God of Judgment — for she recognized the elements that had moved God to answer her prayers. But her request for the future was a plea for mercy — to HASHEM, the Name of Mercy — for the righteous never place full reliance on themselves; she knew that she was dependent on God's mercy. *Rashi cites the Midrash that one aspect of her disgrace was that a childless woman is blamed for anything that goes wrong or breaks in the home, but when there is a baby, the blame is placed on him, and people do not mind. R' Gedaliah Schorr explained that this seemingly strange comment testifies to completeness of God's blessing. In Rachel's case, for example, not only was the blessing of a child of vital importance to her because it gave her a share in the destiny of the Jewish people, God's goodness extended even to such trivial matters as diverting blame for the breakage of a dish.

מוסר

מאמר

שיחות

4

ומאידך, אנו מוצאים ששאלוהו המלאכים: "איה שרה אשתך" (בראשית יח ט), ואח"ל (ב"מ פז א): "וידעוים היו מלאכי השרת ששרה אמנו באהל היתה, אלא להודיעו שצנועה היא, כדי לחבבה על בעלה", הרי שלמרות היותם ברום המעלה כמלאכי השרת, ובנוסף לכך היו "זקנים באים בימים", עדיין היה צורך לחבבה על בעלה, והשתדלו המלאכים לעשות כן. למדנו מכאן עד היכן מגיע ענין השלום. וכן מצינו שינה הקב"ה מפני השלום, כשאמרה שרה (בראשית יח יב): "ואדני זקן", שינה הקב"ה את דבריה ואמר לאברהם (שם יג): "ואני זקנת", ולמדו חז"ל (ב"מ פז, שם, הובא ברש"י בראשית שם): "מכאן שמותר לשנות מפני השלום". והנה אף שאינו מובן למה יקפיד אברהם על שאמרה "ואדני זקן", והרי באמת היה כבן מאה שנה, וכבר אמר אברהם בלבו "הלבן מאה שנה יולד", מ"מ כיון שעלול הדבר לגרום לפירוד כל שהוא, שינה הקב"ה מפני השלום. ויש לנו ללמוד מכאן את גודל החיוב של השכנת שלום ומניעת פירוד כלשהו אף על הצד הרחוק ביותר.

5

הנה, אף שעיקר הטעם לקדושת שבת לוי, הוא משום שלא חטאו בעגל, מ"מ אף במצרים לא נשתעבדו, ומאז ומקדם היה שבת לוי מורם מעם. ויש לומר כי שורש מעלתם נעוץ בכך שעל ידי לידתו של לוי - יום הוסדו של השבט, נגרם קירוב הלבבות שבין יעקב אבינו ולאה, וכמו שנאמר: "הפעם ילוה אישי אלי וגו' על כן קרא שמו לוי", השבט הזה שעל ידו נתאחה הפירוד נתקדש לעד ולנצח נצחים. הגורם לקירוב לבבות מתקדש לעד.

ובקבלת התורה כתיב (שמות יט ב): "ויחן שם ישראל נגד ה' ופרש"י: "כאיש אחד בלב אחד, אבל שאר כל החניות בתרעומות ומחלוקת" ואמרו חז"ל: "הואיל ושנאו ישראל את המחלוקת ואהבו את השלום ועשו חנייה אחת הרי השעה שאתן להם את התורה" (סוף ד"א זו"טא), קירוב הלבבות הוא הזמן הראוי לקבלת התורה. הקירוב הוא היסוד לקבלת התורה, והוא סוד הקדושה של שבת לוי.

רחוקים מאד אנו מאותן הרגשות דקות. גם על מריבות של ממש, מסוגלים אנו לעבור לסדר היום. אך בדרגה של האבות ואמהות הקדושות, אין הבית ענין גשמי, אין זה ענין של נקיין וסדר חיצוני בלבד; הבית הוא מקום היצירה של קדושה, ולכן פגיעה דקה מן הדקה בהרמוניה המושלמת נחשבת כאסון של ממש.

משל למה הדבר דומה? מי שבונה רפת, לא יקדקש שקירותיו יהיו אטומים כראוי, שלא תכנס בהם קור או רטיבות. אך מי שבונה בית דירה ישגיח היטב על כל פרטי הבניה, וישתמש רק בחומרים מעולים. כאשר מדובר על חדר שבו ישנים ילדים, חולים או זקנים הרגישים לכל משב רוח קטן, ימהרו לתקן מיד כל הופעה של סדק או טחב בקירות.

מי שמקפיד על שלימות הבית, מי שחפץ בבית שבו מגדלים בניי לתורה, חייב לדאוג לכך שאיורה מושלמת של שלום תשרור בבית, גם בעניינים של מה בכך...

9

If we consider the nature of marriage, it is no surprise that there is always room for improvement in *shalom bayis*, even for the greatest of *tzaddikim*. Hakodesh Baruch Hu is described as He Who makes peace in the Heavens. To what does this refer? To the fact that the angel of fire and the angel of water can coexist right next to one another in the Heavens

despite their opposite natures. How is this possible? Because Hashem gives them one common desire: to fulfill His will.

Similarly, *shalom bayis* is not the harmony of two identical people, but the harmony of two people with different personalities, different backgrounds, different desires — two people who may be like fire and water to one another. Somehow these two distinct people have to learn to live together, to solve their problems together, to become, ideally, like limbs of the same body. And they have to do this in the pressure cooker of the home, where there are problems of money, problems with the children, and where they are far removed from the public eye, which so often serves as a restraint on our worst behavior.

10

As one psychiatrist put it, "Spouses have to be like astronauts — always making mid-course corrections." Unless we learn to make those accommodations and mid-course corrections, the potential for conflict in any marriage can overwhelm us.

The mezuzah on the doorway to our homes can serve as a good metaphor for successful marriage. According to Rashi, the mezuzah should be vertically on the door, while according to Tosafos it should be placed horizontally. To resolve this difference, we do something that is almost never done in halachah: we split the difference between these two positions, and place the mezuzah at a slant. The mezuzah is the first thing that one sees on entering the home, and it should convey an important message for all of us: You cannot be rigid if you want a secure, happy home; you have to learn to bend and compromise.

11a

We live today in a throwaway society where nothing is forever. It is not just aluminum cans and foil that gets thrown away after one use. Try taking in a clock radio for which you paid fifty dollars last month for a repair. The fellow in the repair

ומצינו שרחל אמרה כשנולד יוסף: "אסף אלקים את חרפתי" (בראשית ל כג) ובמדרש (הובא ברש"י שם): "כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרחונה, משיש לה בן תולה בו, מי שבר כלי זה, בנק, מי אכל תמרים הללו, בנק".

והדברים מפליאים, היתכן שתרגיש רחל הרגשה זו כלפי יעקב שמסר נפשו עליה ועבד בשבילה י"ד שנים, היש מקום לחשוש שיקפיד עליה יעקב על שבירת כלי או על אכילה של מה בכך, והדברים נאמרו ביום לידת בנה הראשון, לאחר היותה עקרה זמן רב, ששקול יום זה כאילו קמה לתחיה, כמו שאמרה בעצמה לפני כן (שם א): "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי", ולמדו חז"ל מכאן כי "מי שאין לו בנים חשוב כמת" (נדרים סד ב), וביום גדול זה אין רחל רואה אלא פרט קטן לכאורה, והוא כי מעתה יהיה לה במי לתלות את סרחונה.

אלא אם קטן הענין בעינינו, גדול הוא בעיני האבות והאמהות הקדושים, שהשיגו את מעלת השלום ותכונתו, שאפילו משהו של קפידא פוגם בו, שעד שלא נולד יוסף היה מקום לקפידא כלשהי בין יעקב לבניה, ועל אף שלא תהיה זו אלא קפידא דקה שאין אדם יכול להבחין בה, מ"מ אף בה יש כדי לגרום פגם כלשהו

באחדותם, ועתה בלידת יוסף שהוסרה אפשרות זו, היתה שמחה מיוחדת על השגת שלום בלי נדנוד של הקפדה ופירון.

116

shop will barely glance at it before grunting, "It doesn't pay to fix it." (Learning how to grunt that sentence is apparently the major thing that is taught in repair school today.)

"What do you mean it doesn't pay to fix it?" you ask in amazement. "I bought it last week." But the repairman just gives you one of those looks that suggest you have been living on another planet for a decade. And this attitude that it does not pay to fix things spills over into every aspect of our lives. First, it is clock radios that aren't worth fixing, but soon it is marriages too. And where there is no inclination to work together, to try to fix things, there is no chance of a fulfilling, happy marriage.

13

Finally, for perhaps the first time in human history, selfishness is no longer viewed as a vice. Our society not only fosters self-centeredness and the pursuit of our immediate gratification, it tells us there is nothing to be ashamed of. As the columnist George Will put it, we live in a generation that believed the Michelob commercial — "You can have it all" — and had its heart broken. Our democratic, legalistic society emphasizes rights but not duties; everything today is viewed as an entitlement. As one writer in *The New York Times Magazine*, the Weekly Reader of the yuppie generation, said recently, "It is a generation which was brought up thinking of exciting jobs, wonderful houses, great marriages, and beautiful children as things that come naturally — as something we deserve just by virtue of being alive."

People with such heightened expectations of what is coming to them are likely to lack the primary ingredient of a successful marriage: the capacity to give. As Rabbi Eliyahu Dessler tells us, giving causes love to grow. Giving is not the outgrowth of love, as we so commonly think, it is the cause of love, and where there is no giving there can be no love. "The strong bond of love between man and wife," writes Rabbi Dessler, "can only be achieved when both accustom themselves to giving to one another. Then their love will never cease and their lives will be filled with happiness."

* But what do we do when our spouse's actions are so far from royal deportment that it is impossible to treat him or her like a king or queen? The first rule here is to remember that people, whether it be spouses or children, generally rise to the level of expectations. Someone who is treated with great respect — perhaps even more than is merited — will seek to make him or herself worthy of that respect. And someone who is treated as a *shmatte* will behave accordingly.

When we married, we obviously felt that our spouse had many positive qualities, and we were not mistaken. What attracted us in the first place is likely still there. It's just that along the way we've discovered a few less appealing traits as well. The key here is to accentuate the positive. By focusing on the positive we both increase our own love and make ourselves more easily beloved in the eyes of our spouse. *Chazal* tell us that we should dance in front of the *kallah*, praising her beauty. And that is true even if she is lame or blind. Don't look at her blemish, they are telling us, but at those things that make her beautiful in the eyes of her husband. Focus on the positive; don't dwell on the deficiencies.

To avoid this, the *Chazon Ish* advises couples to learn to find those few moments every day for talking to one another. When a husband leaves the house in the morning, writes the *Chazon Ish*, he should tell his wife where he is going, and when he returns home he should share with her what happened. And, the *Chazon Ish* continues, this is true of small matters as well as large.

* Two people marry to share their lives. But to share your lives, it is first necessary to share your days. Share your days, and you will share your lives.

In almost every aspect of educating our children we share responsibility with other educators. But there is one area in which we have almost exclusive responsibility: preparation for marriage. No matter how many lectures our children hear before marriage on their responsibilities as Jewish husbands and wives, none will have any effect compared to the example that they see in their parents' home. If they see their parents treating one another as king and queen, then the chances are good that they will treat their own spouses in the same way. And the opposite is also true: If they grow up in a home in which husband and wife are always yelling and criticizing one another, that is most likely the model they will follow since it is the only one they have. This means that the quality of *shalom bayis* that we establish in our homes is not just for ourselves but for our descendants for generations.

יש מתרצים שרחל באה ללמדנו שכשמודים להקב"ה על דברים גדולים יש לזכור בד בבד להודות לו גם על דברים קטנים, וכן עשתה רחל שהודתה לה' על שקיבלה בן אחרי היותה עקרה תקופה ארוכה, ובן בבד הודתה גם על דברים קטנים שה' אסף את חרפתה על שבירת כלי, זו הוראה לזרות על גודל ההודאה.

מדרש אגדה זה תמוה הוא ער מאד, הרי בקשותיה ותפילותיה של רחל אמנו לבן, היו מעומק לבה שרצתה להעמיד מעצמה בן ליעקב אבינו, שיהיה אחד משבטי י"ה ובו יהיה תלוי המשך הקיום של כלל ישראל. ועל כן אמרה ליעקב 'הבה לי בנים ואם אין מתה אגבי' (ל,א). וא"כ מה שייך אצלה ענין 'אין לה במי לתלות סרוחונה'?

* ידוע בשמו של הסבא מסלאבודקה זצ"ל שאמר, דהנה בין הברכות הראשונות שבברכות השחר שאומר האדם בבוקרו של יום, היא הברכה "הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה". ותמוה, האם ברכה זו כה חשובה היא לאדם, נתינת הקב"ה לתרגול קצת בינה שעל ידה יודע הוא להבחין בין יום ובין לילה?

ואמר בזה, דהנה מבואר בגמרא ברכות (נטב) לענין הגשם: 'מאי מברכין, אמר רב יהודה מודים אנחנו לך על כל טיפה וטיפה שהורדת לנו', והיינו, שמחובתו של האדם להודות לבורא עולם על כל דבר דובר שנותן לנו בחסדיו הגדולים, ואפילו יאה זה הדבר הקטן ביותר. ולכן יש להודות ולשבח להקב"ה על כל טיפה וטיפה של גשם.

* "שכל האדם" היינו דבר כה יקר וחשוב, עד שיש להודות להקב"ה מלבד על "השכל והדעת" שנתן בנו ולנו, גם על כל טיפה וטיפה של "בינה ודעת" שנתן בבריאה.

"טיפת בינה" הקטנה והמועטת ביותר, בבריאה, היא "בינת השכוי" שיועד להבחין בין יום ובין לילה, על כן האדם צריך להודות בברכותיו הראשונות על כל טיפה וטיפה של בינה ודעת הקיימת בבריאה.

17 על דרך זה פירש הגרש"ז ברוידא זצ"ל את מדרש האגדה שהביא רש"י. רחל אמנו בבואה לקרוא שם לבנה הנולד לה, ובלבה מפעמים רגשות של הכרת תודה להקב"ה על הזכות הגדולה שנפלה בחלקה להעמיד אחד מהשבטים הוא "יוסף הצדיק", והוא יהיה מושיען של ישראל בארץ מצרים וכו'. באותה שעה גדולה ורוויית רגש, אין היא שוכחת ומסירה מלבה אף את רגשות ההודיה על הדברים הפעוטים ביותר שיקרו ע"י לידת יוסף, והם "כל זמן שאין לאשה בן, אין לה במי לתלות סרוחונה, משיש לה בן, תולה בו".

* והוא מוסר השכל גדול לאדם, שבשעה שמודה הוא להקב"ה על חסדיו הגדולים שעושה הוא עמנו יתי"ש בכל שעה ושעה, חלילה לו מלהסיר מליבו אף את אותם "חסדים קטנים" שעושה עמו הקב"ה, וצריך הוא להודות ולשבח לבורא עולם אף עליהם.

ויאמר פרשת ויצא יהודה

רחל אמנו כשילדה את יוסף אמרה אסף אלוקים את חרפתי ול כגו. וביאר רש"י על פי המדרש כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרוחונה, משיש לה בן תולה בו, מי שבר כלי זה? בנך מי אכל תאנים אלו? בנך ומדרש זה צריך ניאור, נניח שמצד השקר אין כאן איסור כי מותר לשקר מפני דרכי שלום כדי שבעלה לא יקפיד עליה ויפטר שלום הבית, אך מדוע רחל אמנו רמזה דבר זה בשם יוסף, וכי דבר זה ראוי להנצחה עולמית, הרי זה דבר פעוט ביותר בכדי להתייחס אליו במלא הרצינות, בפרט אצל אמותינו הקדושות, וכי בשביל כך ציפתה לבן? וכי יעקב הצדיק פעם הקפיד על כך? ומה רצתה רחל ללמד ברעיון זה.

ענו לה בתודה ומרו לאלהינו בכבוד. המקסה שמים בעבים
המכין לארץ קטר המצמים הרים חציר.

Call out to HASHEM with thanks, with the harp sing to
our God, Who covers the heavens with clouds, Who
prepares rain for the earth, Who makes mountains
sprout grass. (Psalms 147:7-8)

Throughout our holy Scriptures we find time and again that when
God manifested His presence before the Jewish people, He appeared in
an ענן, a cloud. God's Shechinah, the Divine Presence, led the Israelites
through the wilderness in the form of a traveling cloud; His Presence
also rested upon Moses' Tabernacle and Solomon's Temple in the form
of a thick, billowing cloud.

Clouds are an appropriate symbol for God's relationship to this
world because they are a concealment. God, too, conceals; His
benevolent control over the world is hidden behind many thick veils
called "the forces of nature."

The appearance of dark, threatening storm clouds on the horizon,
although seemingly ominous, is actually a portent of blessing. God is
saturating the clouds with moisture which will ultimately flow down
to earth as life-giving rain in places where it is desperately needed.

Thus, each cloud truly appears to carry its own "silver lining."

That is exactly why God reveals Himself in a cloud; in so doing, He
brings solace to a battered and bereaved world. Ever since the dawn of
Creation the world has been shrouded by the clouds of conflict and
warfare, of famine and sickness. Yet mankind in general, and Israel in
particular, have survived waves of every catastrophe and have
continued to advance. Why? Because the Creator, in His concealment,
is watching us and guiding us with a benevolent hand. It is He Who
covers the heavens with clouds so that He may prepare rain for the
earth and thus make mountains sprout grass.

להודות על כל פרט ופרט

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי
עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות (לב, יא)

וברש"י: "ומדרש אגדה, נתן מקלו בירדן ונבקע הירדן."

ולפירושו מה שאמר ועתה, כמו ועוד, שעשה לו שתי טובות אחד שנבקע
הירדן והשני שעתה היה לשני מחנות (-שפתי חכמים).

טבע האדם, כאשר הוא מסובב בחסדים גדולים ומקבל טובות אין ספור, אין
הוא רואה את הדברים הפעוטים קלי העורך, כי במה נחשבים הם בעיניו.
לא כן האדם הגדול, ממנו לא נעלם שום דבר קטן, ושום פרט אפילו בלתי
חשוב, הכל נחשב אצלו לדבר גדול.

יעקב אבינו היה מסובב בניסים ובחסדי הבורא בכל מהלך החיים מעת שהלך
לביתו של לבן. קפצה לו הדרך, גלל אבן, כ"ב שנה היה בביתו של לבן
הארמי שביקש לעקור את הכל ויצא ממנו שלם בכל, וכן זכה וקיבל את הברכות
והבכורה. מה יש לו לזכור בכל אלה איזה פרט שכזה שהוא נתן מקל ונבקע
הירדן, מה הגדלות שהשיג בזה, והרי אלמלא נבקע לו הירדן היה עוברו בדרך
שכולם עוברים, ואם כן איזה ערך יש לחסד זה, לעומת החסד הגדול של ועתה
הייתי לשני מחנות.

אמנם יעקב אבינו מחשיב גם פרט קטן זה, ומזכירו יחד עם החסד הגדול, כי
* בחסדי השי"ת שמעריף על בריותיו אין קטן וגדול, כי הכל מידו ניתן,
וגדולת השי"ת חופפת על הכל.

כי עיקרן של מתנות אלו, הוא עצם הזכיה להשגחה פרטית בכל דבר ודבר,
ולכן אולי דווקא ההשגחה אפילו בדברים הקלים מבליטה ביותר את הדבקות
בו יתברך, ואיך, כשחסד ק-ל כל היום לשמור רגלי חסידיו בכל צעד ושעל,
ולכן הודה על זה יעקב עם מה שהודה על שהיה לשני מחנות.

22

בתנ ויצא סופר

קפ

אסף אלקים את חרפתי, עיין רש"י
ורמב"ן כי אסף אלקים חרפתה

שמדברים בה בשוקים וברחובות ועתה אסף
אלקים כל זאת. והג"ל כי רחל הבינה כי בן
זה הוא מוכחר וטוב לה מעשרה בנים, כעין
דכתיב במשה נשמת נן ותרא אותו כי טוב
הוא, וכן ראה יעקב ביוסף שהוא שטנו של
עשו, וכן הבינה רחל בכנאחתה, ואמרה כי
* קיבץ ה' ואסף חרפתה שהיה לה בכל בן
ומן שילדה לאה, והיא היתה לחרפה וכו'
בכל פעם ופעם, וראה ה' בעיניה ואסף
וקיבץ חרפות רבות ונתן לה בן השקול
כנגדם וממלא כל הצער שהיה לה, והיינו
אסף אלקים את חרפתי:

23

העולם הזה בו אנו נמצאים אינו בבחינת בית חרושת, אלא בבחינת חופה!
* נכון שהחופה היא רק הכנה למטרה, נכון שהתכלית היא לעתיד לבוא, בעולם הבא
- אבל "היום לעשותם", היום זה חופה, ולחופה יש ביטוי בחז"ל (כתובות נו ע"א):
"חיבת חופה!" ישנה חיבה מיוחדת שהיא קיימת רק בחופה!

העולם הבא הוא ה"למחר לקבל שכרם", הוא התכלית, שם הוא המקום
להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו, זוהי הדביקות בקב"ה. אבל ה"חיבת חופה"
קיימת אך ורק בעולם הזה! כל מצוה ומצוה שאנו מקיימים כאן בעולם הזה, כל
מילה של תפילה, של תורה - זוהי חתונה, זוהי "חופה" - ויש לה חיבה מיוחדת!

איש לרעהו

23

תירוץ נוסף ניתן לומר, על פי המשל שהביאו חז"ל במדרש על הפסוק "אודך
ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני": משל לאדם שיצה לשוט בספינה, ונתקע לו
קוץ ברגלו ואיחר את הספינה, והיה מצטער על זה. לימים שמע שהספינה טבעה
בים. שמח האיש והודה להקב"ה על אותו קוץ שנתקע ברגלו, שכן נתברך
עתה, שקוץ זה נשלח בחסד ה' כדי להצילו. בזה מתבאר הפסוק "אודך ה' כי
אנפת בי..."

מעתה, נוכל לבאר בזה גם את קביעת חז"ל שלא היתה הראשונה שהודתה
להקב"ה. כוונתם על אותה הודיה בבחינת "אודך ה' כי אנפת בי", כלומר, כאשר
אמרה לאה "הפעם אודה את ה'" הודתה בזה גם על הרעה שהייתה מנת חלקה
בעבר, אשר היא שגרמה לה לכל הטובה. שהרי מה שנטלה לאה יותר מכדי
חלקה, היה מסיבת היותה שנואה ככתוב "וירא ה' כי שנואה לאה..." וכשהכירה

K

ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ה' (כט, לה)

ביאר רש"י, "שנפילתי יותר מחלקי מעתה יש לי להודות".

ואף שבלידת ראובן הודתה שראתה ה' בעונייה, ובשמעון ששמע ה' קולה, מכל מקום לעיקר גדר ההודאה, היינו להכיר שהכל מחנת אלקינו ולא מגיע לאדם מאומה, את זה השיגה דוקא בלידת יהודה שהרגישה שנטלה יותר מחלקה.

ומפי הגאון המפורסם רבי יחזקאל סרנא זצ"ל שמעתי שפירש הפסוק "מה אשיב לה' כל תגמולתי עלי", שאדם לא יכול להשיב להקב"ה מאומה כי כל העולם שלו וכשמשיב - משלו משיב, והתמורה היא רק, "כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא", להודות לה' ולקרא בשמו, היינו להתחזק יותר בתורה ויראת שמים טהורה.

It's All in Your Mind

* 28

245

"A person is led in the direction he wants to go." A person's thoughts are like a magnet, attracting specific types of situations and occurrences. For example, if a woman argued with her husband in the morning, it is likely that immediately after their taking leave of each other she will continue thinking about the incident and will start recalling other, similar incidents in the past that led to angry confrontation with her husband. Initially, she will replay more recent incidents, such as the time her husband did not drive a child to school. Her mind will then shift to events that occurred a week earlier, when her husband said something that insulted her. Gradually, she will reach back in her memory to that first time she met her husband, and she will start recalling things that her future spouse did not do properly, which seemed insignificant at the time.

When she focuses all of her energies on negative thoughts, it affects her emotions and causes her to feel pessimistic. This negative attitude attracts additional destructive thoughts, such as when a child missed the school bus and she had to drive him herself. This adds fuel to the fire of anger and resentment. She may return home to discover that she forgot the midday meal on the stove, which is now burned to a crisp. The washing machine breaks down, and she has to spend valuable time and money to fix it. And so it goes, becoming a most unsuccessful day. In the evening, when she and her husband are together again, she is on edge and declares that she had a terribly hard day.

Such a day is not an accident. It is no coincidence that all these unfortunate episodes occurred on the same day. Her day began with negative thoughts, which subsequently attracted other unfavorable occurrences. Ultimately, the convergence of such occurrences set up an unsuccessful day. Most of us have experienced this at some point.

29

We can also inculcate within ourselves good character traits by getting into the habit of blessing others and wishing them well, without any feeling of jealousy or sense of unfairness. We realize that Hakadosh Baruch Hu does not discriminate against anyone, and everyone receives exactly what He has designated for them. This is the meaning of the passuk (Mishlei 22:9), "He who has a generous eye shall be blessed." When we bless others, we attract blessing to ourselves in a positive manner.

מחיכן זכתה בטובה, הודתה גם על הרעה שקדמה לה, ובזה אכן היא היתה הראשונה.

ומצאנו, כי בדרך זו ביאר הגר"י סלוביניץ זצ"ל (בספרו בית הלוי - בשלח) גם את הפסוק שאמר דוד המלך ע"ה: "אודך כי עניתני ותהי לי לישועה" (תהלים קיח-כא). דוד המלך הודה בזה גם על העינוי והצער שפקדוהו, מתוך הכרת שמתוכם צמחה לו הישועה, ונתקדש שם שמים על ידו. ולכן מודה על שניתם, גם על העינוי וגם על הישועה.

מגד יוסף קנה

25

ברור לכל מבין דבר, שמאדם הראשון ועד ללאה אמנו רבו המהללים והמשבחים את הקב"ה, ברם לאה היתה הראשונה שהכירה שחובת היצורים מתחלת בלהדות על החסד הפרטי הנעשה לה, וזהו שפירש רש"י "שנטלתי יותר מחלקי - מעתה יש לי להודות", אחר שנולדה לה בן רביעי שהוא יותר מחלקה המגיע לה על פי חלוקת השבטים לבין ארבע אמהות, הרגישה בחסד הפרטי שעשה עמה הקב"ה, ומתוך הכרת הטוב עמוקה זו באה להודות להקב"ה.

26 ו'אמר י' ק' 33

והרה"ג ר' ישראל מאיר לאו שליט"א יישב שרחל באה ללמדנו פרק בענייני שלום בית והוא כשהבעל בא וטוען מי שבר כלי זה? לא תשקר האשה ותאמר בנך שבר, אלא תאמר אני שברתי אך בעלי היקר אל תכעס עלי כי כנגד זה הבאתי לך בן, בנך שקול כנגד הכל ועולה על הכל ואין מקום לכעס. וכן כשהבעל טוען מי אכל תאנים אלו? תאמר לו אני. אך בנך שקול כנגד הכל ואין מקום לריב על דבר פעוט כזה. ובכך הבעל ודאי ירגע ויוסיף אהבה על אהבתה. זו חכמה שהאשה צריכה להצטייד בה. חכמת נשים בנתה ביתה, לדעת להגיב בצורה הנכונה על תלונות הבעל, ולא חלילה לריב עמו ולהשיב לו מנה אחת אפיים על תלונותיו, אלא לדעת להסיט את התלונה לצד חיובי, ולראות את הטוב שבחיים, ולא להתרכז בדברים הרעים שנעשו בבית, לא זו הדרך, כי הדברים החיוביים גוברים על הדברים הפעוטים האלה.

30

Chazal tell us (Pirkei Avot 2:9), "He [Rabban Yochanan ben Zakkai] said to them: Go determine the proper way to which a man should cling. Rabbi Eliezer said: A good eye. Rabbi Yehoshua said: A good friend. Rabbi Yosi said: A good neighbor. Rabbi Shimon said: One who foresees the consequences [of a deed]. Rabbi Elazar said: A good heart. He [Rabban Yochanan ben Zakkai] said to them: I prefer the words of Elazar ben Arach to your words, for all your words are included in his.

31 He said to them: Go determine which is the evil way that a man should avoid. Rabbi Eliezer said: An evil eye. Rabbi Yehoshua said: A wicked friend. Rabbi Yosi said: A wicked neighbor. Rabbi Shimon said: One who borrows and does not repay. Rabbi Elazar said: A wicked heart. He said to them: I prefer the words of Elazar ben Arach to your words, for your words are included in his.

These *mishnayot* are puzzling. It is possible for a person to avoid a "wicked heart," or an "evil eye," but "a wicked friend or neighbor" is certainly not under a person's control. Which people we come in contact with is determined by random events - or is it? The fact is that if someone possesses a wicked heart, it is a sign that he has created the scenario that brings him further wicked influences. The opposite is also true. If a person has a good heart, he attracts more of Hashem's goodness and munificence, and his encounters tend to be more positive. Having a good friend and a good neighbor is the natural outcome of possessing a good heart.

32 One of the women who participated in our workshops told me, "I am an older woman and I have, *Baruch Hashem*, merited a long life. My mental faculties are clear, and I do not have any serious medical problems. Recently, some people asked me how I merited this great kindness from Hashem. I responded that I had accustomed myself to thinking positively: whenever I think of my children and grandchildren, I wish them only goodness and wish for *Hakadosh Baruch Hu* to fulfill their desires in a positive way. I never let my mind get bogged down with problems or negative thoughts. I do not think about their difficult lives and the problems they are going to face. I only think about the kindness and munificence that Hashem will bestow upon them. My days are filled with joy and constructive thoughts. Hashem fulfills my positive thoughts!"

Whenever negative, destructive thoughts enter our minds, we ought to exchange them immediately for positive, joyful ones. We should learn to look forward to good things happening in our lives, and with Hashem's help, our positive thoughts will fulfill themselves.

252 תוספת ברכה 34 ותאמר אסף אלהים את חרפתי (ל' כ"ג)

ברש"י באו דרשות על ענין אסף חרפתי, על איזו חרפה היתה כוננת. ואמנם אפשר לומר בשטות גמורה עפ"י מה שאמר במדרש, חובב ברש"י לפרשה בראשית (ד' י"ט) דלפנים היו נושאים שתי נשים, אחת להולדת בנים ואחת לתענוג ולבלות הזמן, וזו שלתענוג היו משקין כוס עקרון כדי שלא תתעבר ולא תשחית ימיה, אבל האשה הזאת היתה חושבת עצמה לפחיתות כבוד, ואת המטרה אשר יחזיקו אותה חשבה לה לחרפה. וכאן אחרי שלא היתה רבת בנים, והיא, רחל, גם פעם אחת לא ילדה, היתה חוששת מן יאמרו שיעקב יחזיק אותה רק לתענוג, ועל כן לא תלד וחרפה היא לה. ולכן עתה כשהולידה אמרה בצדק אסף אלהים את חרפתי, חרפה של גוף שלי.

35 Studies in the Parsha - 334

Another explanation for Jacob's anger is tendered in the *Akedat Yitzhak*, in Genesis, where he speaks of the creation of woman and the names given her:

The two names "woman" (*isha*) and "Eve" indicate two purposes. The first teaches that woman was taken from man, stressing that like him you may understand and advance in the intellectual and moral field just as did the patriarchs and many righteous women and prophetesses and as the literal meaning of Proverbs 31 about "the woman of worth" (*eshet hayil*) indicates. The second alludes to the power of childbearing and rearing children, as is indicated by the name Eve—the mother of all living. A woman deprived of the power of childbearing will be deprived of the secondary purpose and be left with the ability to do evil or good like the man who is barren. Of both the barren man and woman Isaiah (56:5) states: "I have given them in My house and in My walls a name that is better than sons and daughters," since the offspring of the righteous is certainly good deeds (see Rashi on Gen. 6, 9). Jacob was therefore angry with Rachel when she said, "Give me children or else I die," in order to reprimand her and make her understand this all-important principle that she was not dead as far as their joint purpose in life because she was childless, just the same as it would be, in his case, if he would have been childless.

(ל,כב-כג) ויזכר אלקים את רחל וישמע אליה אלקים ויפתח את רחמה, ותהר ותלד בן ותאמר אסף אלקים את חרפתי.

וברש"י בשם מדרש אגדה (בראשית רבה פרשה עגה) כל זמן שאין לאשה בן אין לה במי לתלות סרחונה, משיש לה בן תולה בו, מי שבר כלי זה - בנד, מי אכל תאנים אלו - בנד, עכ"ל. ודבר תימה הוא, שזה היה עיקר השמחה של רחל ואמנו כשנולד לה בן אחרי כמה שנים, שעכשיו אין לה לדאוג כשתשבור כלים וכשתאכל תאנים באשר יש לה התנצלות שזו אשמת בנה הקטן, ועל זה אמרה "אסף אלקים את חרפתי".

ואולי כוונת חז"ל בזה היא לרמוז על ענין חטא עץ הדעת, שהאשה מתקנת את החטא על ידי גדול בניה לעבודת השם, וקיום הקללה (בראשית ג, טז) "יהרבה ארבה עצבונך [ופירושו חז"ל (עירובין ק:) עצבונך זה צער גדול בנים] והרונך" מתקנת החטא, אבל בהעדר היות לאשה בנים הרי חרפה היא לה שהרי אין בידיה לתקן את הקלקול שבא לעולם. ולזה רמזו על ידי המשל של שבירת הכלי ואכילת התאנים, ששבירת הכלי מרמזת על קלקול העולם שהקב"ה יצר כלי שלם והאשה שברה אותו, וכן אכילת התאנים מרמזת על חטא עץ הדעת, שהרי לחד מ"ד בסנהדרין (ע:) עץ הדעת תאנה היה. ולזה אמרה "אסף אלקים את חרפתי" שעל ידי הולדת הבן וצער גדול בנים ניתן לה חלק לתקן חרפת האשה הראשונה בעץ הדעת.

ב א ר ו י צ א מ ש ה ת ר

33 ברם, כל חפצם של אמהות היה להעמיד בנים שיקדשו שם שמים, וכשנולד יהודה שעתידי לקדש שם שמים בפרהסיא (סוטה ל"ו ב'), זכתה לאה להשלמת רצונה הסהור, ולפיכך נאמר. ותעמוד מלדתי, לרמזו שלידה זו היא העיקרית בעיניה, וכאילו אין לה כבר ענין בוולדות באחרים כלל. ומשום כך קינאה רחל באחותה, שזכתה ללדת בן שיקדש שמו יח' וזוהי ההוכחה שהיא צדקנית - שהיתה ראויה לכך. ולפיכך אמרה רחל: הבה לי בנים - שיקדשו שם שמים. אחרת - מתה אנכי, אהיה מוכרחת בעצמי למסור את נפשי. ולכן נאמר לשון "מתה אנכי", פירושו: מסירות נפש בפועל, בגלל "אנכי", יחוד ואמונת השי"ת כמ"ש בזה"ק (ח"א - רט"ו, א') עה"כ מתה עלי רחל, רחל מתה על יחוד שמה דקב"ה.

עבדנא" (זה"ק ח"א - קס"א א'). (ושם קמ"ב, א') יעקב כל עובדיו הוו לשמא דקב"ה. כא וראת בשעה שילדה רחל את יוסף, אמרה "אסף אלקים את חרפתי" כי ידעה רחל אמנו שחוסר קידוש ה' הוא חרפה. כמו שכתב הרמב"ם ז"ל ב"ספר המצוות" (מ"ע ט') "שצונו לקדש השם וכו' כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה וכו', ולא היה שם מקדש שם שמים. והיחה בזה חרפה גדולה על ישראל וכו', העיד ה' ע"י ישעיהו שלא תשלם חרפת ישראל וכו', והוא אומר: לא עתה יבוש יעקב". וכשנולד יוסף, שאף הוא עתיד לקדש שמו יח' (סוטה שם) אמרה: אסף אלקים את חרפתי. ברם, קיים הבדל בין יהודה ויוסף לגבי קידוש השם. כי יהודה קידש שמו-גת בפרהסיא ויוסף קידש שם שמים רק בסתר (שם) ולכן לא התפקה רחל ביוסף, אלא ביקשה "יוסף ה' לי בן אחר, כלומה שיהיה אחר בהנהגתו. כלומר שיקדש שמו יח' גם בפרהסיא".

FOR IT IS STATED: [67] IF I FORGET YOU, O JERUSALEM, MAY MY RIGHT HAND WITHER! MAY MY TONGUE CLEAVE TO THE ROOF OF MY MOUTH if I do not remember you, if I do not set Jerusalem above my highest joy!

The Gemara asks: "מאי... על ראש שמחתה" - What is the meaning of if I do not set Jerusalem above my highest joy?

The Gemara answers: זה אפר מקלה שקראש חתנים - Rav Yitzchak said: This refers to ashes that are placed on the heads of bridegrooms at their weddings as a sign of mourning for the destruction of Jerusalem and the Temple.

37 CHEZKAS HABATIM CHAPTER THREE BAVA BASRA

וְאֵיחָיו כֶּסֶף דְּמוֹקְרָא בֵּת אַרְבַּע מָאָה זָוָה - so he brought a precious glass cup worth four hundred zuz and broke it in their presence - וְאֵעֲצִיבוּ - and they were saddened.

A similar incident: רַב אֲשִׁי עָבַד הַלּוּלָא לְבָרֵי אֵיחָיו כֶּסֶף דְּמוֹקְרָא בֵּת אַרְבַּע מָאָה זָוָה - He observed that the abbas were excessively cheerful, חוֹנְנוּ לְבָנָא דְהוּוּ קָא בְרַחֵי טוּבָא - so he brought a cup of white glass and broke it in their presence - וְאֵעֲצִיבוּ - and they were saddened.

2. Tosafos cite our Gemara as the source for the custom to break a glass during the wedding ceremony. Rama, however (Orach Chaim 560:2 and Even HaEzer 65:3), states that this is done as a sign of mourning for the Temple. See also Hagahos R' Bezael Ronsburg.

38 Aish. Com

The custom of breaking a glass at the chupah is based on an event mentioned in the Talmud (Berachot 30b) where Mar, the son of Ravina, was making a wedding for his son. When he saw that the guests were becoming overly joyful, he took an expensive glass and broke it in front of them, thereby tempering their joy.

The question is, whats wrong with being happy at a wedding? Furthermore, the Talmud describes the guests as being rabbis. Presumably they were not acting in a way that would generally be inappropriate. Why did Mar the son of Ravina break the glass?

There are two basic reasons given for his desire to damper their joy. One is based on the verse "rejoice in trembling" which reveals that a Jew, even at a time of joy, should not be carried away to the extreme, which might cause him to forget "himself" and come to sin (Rav, Berachot). Another reason is as you were informed, to recall the destruction of the Temple. This is based on

39

Your question applies to both of these reasons. If the breaking of the glass is intended to temper the joy and recall the destruction, why is it followed by such an outbreak of joy? Very great rabbis have also asked this question, and have concluded that people have become confused, thinking that the breaking of the glass is itself a joyous custom (Chupat Chatanim 6:3). Some have even written that the custom of saying mazal tov at the breaking is a mistake in the first place (Siddur Beit Oved). One great rabbi harshly criticized the custom and wrote that he would nullify it if he could (Sdei Chemed "zayn", 12).

*If so, why does the custom continue? On a simple level, the preceding objections can be answered with the explanation that once the glass has been broken, the joy has been reduced a bit and the Temple has been recalled, and at that point the "simcha" must go on (after all, people get married, and it is a joyous occasion). The assembled then initiate this joy with the heartfelt blessing of "mazal tov!"

However, there are mystical reasons for the breaking of the glass that are more directly related to the ensuing outbreak of "mazal tov!" When a person becomes spiritually elevated (in this case the chatan and kallah), a certain negative force of judgment may be aroused against him. This judgment is deflected away from the couple and directed against the breaking glass. Emerging "unscathed" from this spiritually elevating experience, the couple is blessed "mazal tov!" (Shelah in the name of Rekanati). Some relate this to the harmful effect of "the evil eye", which may result from peoples jealousy or other negative thoughts or feelings against the chatan or kallah (Ohr Chama, derush lAdar).

41 Another deeper meaning to the custom is recorded in the name of the Rozhiner Rebbe. The Talmud (Sota 17b) states that if a man and woman merit it, the Divine Presence dwells between them. Rashi explains that this is based on the letters yod and hey in the Hebrew words for man and woman. However, these are only two of the four-lettered name. Where are the vav and hey? The canopy under which man and woman are betrothed becoming one is called "chupah", spelled chet-vav-pey-heh. The letters chet and

pey spell "pach" which means vessel. When the glass ("pach") is broken, chet and pey are separated, enabling the remaining vav and hey of "chupah" to be united with the yod and hey of the couple, resulting in the unification of G-ds name.

97 כוסי רויה -

כבר נמכר כתב היד למאן דהוא ממדינת אוסטריילי (כנראה אוסטריה) ולא הצליח למצוא את אותו אדם ומה עשה עם כתב היד והצטער מאד שלא עלה בידו לקנותו ולהדפיסו לתועלת הרבים. רק כמה דברים שזכר מעיונו בכתב היד הוא מביא בספרו ואחד מהם קשור לפרשתנו: ידוע המנהג ששוכרים כוס בחופה בכדי לזכור את חורבן ירושלים ככתוב: "אעלה את ירושלים על ראש שמחת" (תהלים קל"ז ה') אך לא ידוע המקור לכך שהרי בגמרא (בבא בתרא ס' ע"ב) מופיע לתת אפר בראש החתן לאותו הצורך ולא לשבור כוס. אמנם הגמרא מביאה סיפור על אמורא אחד שראה כי בני הישיבה מבושמים יתר על המידה בחתונה אחת ושבר כלי זכוכית בכדי ליישב את דעתם שלא יגיעו לקלות ראש (עין ברכות דף ד' עמוד ב) אך משם נראה שהיה זה מקרה חד פעמי בכדי להרגיע את בני הישיבה וגם לא היה זה בשעת החופה. (אמנם התוספות שם אומרים דמכאן המנהג לשבר זכוכית בנישואין וכבר הקשו עליהם כ"ל).

ומביא הרב מיכלזון מכתב היד הנ"ל שכתב אותו קדמון כי המקור הוא בפרשתנו. ידוע המנהג שאת החופה עורכים תחת כיפת השמים בכדי להזכיר ולתת סימנא מילתא שלבני הזוג החדש יהיו בעתיד ילדים לרוב ככוכבי השמים. (הרמ"א אה"ע סימן ס"א) כמו כן ישנו מנהג (חקק אות ש"ג) לפזר על בני הזוג זרעונים להזכיר את הענין הזה שיפירה וירבה זרעם. (בזמנינו מפזרים פיסות נייר בשעת כניסת היינומא שמכסה החתן לכלה). בפסוק "אסף אלוקים את חרפת" שאמרה רחל כשנולד לה יוסף אומר רש"י: "כל זמן שאין לאשה בן, אין לה במי לתלות סרחונה. משיש לה בן, תולה בו. מי שבר כלי זה, בנך, מי אכל תאנים אלו בנך." וא"כ המנהג לשבר כוס בחופה הוא ג"כ להזכיר הסימן שיוולדו לזוג הזה הרבה ילדים וכך תוכל האם לתלות שבירת כלים בבנה.